

© З.Эрдэнэ

БАГАХАНГАЙ ДҮҮРЭГ

“Хүн ам зүй, шилжилт хөдөлгөөн ба хэрэгцээ шаардлага”
Түргэвчилсэн судалгаа

2022 оны 9 сараас 2023 оны 2-р сар
(Гурав дугаар ээлжийн тоон мэдээлэл нэгтгэл)

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC
Швейцарын хөгжлийн агентлаг

АГУУЛГА

Удиртгал ба арга зүй.....	1
Мэдээллийн дүн шинжилгээ - Багахангай дүүрэг.....	3
1.1 Хүн амын суурь тоон үзүүлэлт ба хүн ам зүйн тойм.....	3
1.2 Бүртгэл.....	4
1.3 Ирсэн иргэд.....	5
1.4 Явсан иргэд.....	6
1.5 Хөдөлмөр эрхлэлт.....	7
1.6 Санхүүгийн нөхцөл байдал.....	7
1.7 Шилжилт хөдөлгөөнтэй холбоотой тулгамдаж буй асуудлууд.....	7
1.8 Үйлчилгээний хүртээмж ба дэд бүтэц.....	8
Дүгнэлт.....	9

УДИРТГАЛ БА АРГАЧЛАЛ

УДИРТГАЛ

Энэхүү дүүргийн хэмжээний тайлан нь Багахангай дүүргийн хүн ам зүй, шилжилт хөдөлгөөн ба хэрэгцээ шаардлагыг тодорхойлоход чиглэсэн үндсэн сэдвүүдийн хүрээнд 2022 оны 9 дүгээр сараас 2023 оны 2 дугаар сарын тойм мэдээллийг харуулсан болно. Уг судалгаа нь Монгол дахь ОУШХБ-аас Улаанбаатар хотод хийсэн хөдөлгөөнийг тандах ДТМ судалгааны аргачлалын хоёр дахь удаагийн тоон мэдээлэл нэгтгэлийн үе шат юм.

Нэгдүгээр шатны тоон мэдээлэл нэгтгэлийн адил энэхүү судалгаагаар Багахангай дүүргийн хэмжээнд хүн амын бодит тоон мэдээлэл, суурь тоон үзүүлэлт, шилжин ирэгсэд ба явагсад (шилжилт хөдөлгөөн), хөдөлмөр эрхлэлт, санхүүгийн нөхцөл байдал, шилжилт хөдөлгөөнтэй холбоотой тулгамдаж буй асуудлууд, үйлчилгээний хүртээмж болон дэд бүтэц гэсэн найман үндсэн сэдвийг авч үзсэн болно. Тоон мэдээллийг Багахангай дүүргийн хамгийн жижиг засаг захиргааны нэгж болох хэсгийн¹ нутаг дэвсгэрийн нөхцөл байдал, мэдээлэл нэгтгэгчийн мэдлэгийн нөөц бололцоо, мэдээллийн нээлттэй байдлаас хамааран хэсгийн ахлагч нараар тандалт судалгаа, ярилцлага хийх замаар нэгтгэсэн болно.

Олон улсын шилжилт хөдөлгөөний байгууллага (ОУШХБ)-ын өмнөх судалгаануудаас харахад газрын доройтол, уур амьсгалын өөрчлөлт зэрэг хүчин зүйлс Монгол Улсын уламжлалт амьдралын хэв маягийг өөрчилж байгааг бидний хийсэн өмнөх судалгаанууд тогтоосоор байна. Ган, зудын² давтамж нэмэгдэж, ажлын байр цөөн, амьдрах орчин нөхцөл хангалтгүй, хөдөөгийн хүн амын мал аж ахуйгаас хараат байдал зэрэг нь суурин газар болон бусад аймаг³ орон нутаг руу чиглэсэн шилжилт хөдөлгөөнийг нэмэгдүүлэх хүчин зүйл болсоор байна.

Тэдгээр шилжих хөдөлгөөний үндсэн шинж чанарыг ойлгоход Монгол Улсын хэмжээнд өөр өөр байршилд ажиллаж амьдарч, шилжилт хөдөлгөөнд оролцож буй хүн амын бодит тоон мэдээлэл шаардагдах бөгөөд мэдээллийн зөрүүтэй байдал үндсэн шинж чанарыг ойлгоход саад болж байна.

- 1 Хэсэг гэдэг нь Улаанбаатар хотын нутаг дэвсгэрийн хамгийн жижиг засаг захиргааны нэгж юм.
- 2 Зуд гэдэг нь зуны дэлгэр цагт бороо хур дутмаг, тариа ногоо ургац муутай гандуу байсантай холбогдуулан өвөл өвс тэжээл дутагдах, мал идэх өвсгүй болж өвөлжилт хүндрэхийг хэлнэ.
- 3 Аймаг гэдэг нь Монгол Улсын хөдөө орон нутгийн засаг захиргааны анхдагч нэгжийг хэлнэ.

Энэхүү судалгаа нь Багахангай дүүргийн хүн ам, шилжилт хөдөлгөөний бодит мэдээллийг олж авах замаар энэ хоёр мэдээлэл хоорондын зөрүүг арилгаж дотоодын шилжилт хөдөлгөөний талаарх бодлого, үйл ажиллагааг бодит мэдээллээр хангах, мэдээллийн баазыг нэмэгдүүлэх зорилготой.

СУДАЛГААНЫ АРГАЧЛАЛ

Энэхүү тайланд Монгол Улс дахь ОУШХБ-ын Шилжилт хөдөлгөөнийг тандах матриц (ДТМ)-ийн аргыг үндэслэн боловсруулсан хөдөлгөөнийг тандах (МТ) дэд аргачлалыг ашигласан болно.

Судалгаанд Багахангай дүүргийн хамгийн жижиг засаг захиргааны нэгж болох хэсгийн түвшинд хэсгийн ахлагч нараар дамжуулан тоон мэдээллийг нэгтгэсэн. Хэсгийн ахлагч нар өөрийн нутаг дэвсгэрийн иргэдтэй ярилцах, ажиглалт хийх, өөрсдийн бусад нөөц бололцоог ашиглах болон харилцаа холбооны хэрэгслүүдийг ашиглан тоон мэдээллийг нягтлах, баталгаажуулах ажлыг хийсэн. Хэсгийн ахлагч нарыг судалгааны агуулга тус бүрээр нь ялган эрэмбэлсэн найман үндсэн сэдвийг багтаасан судалгааны агуулгыг/хэрэгслийг нөхөхийг хүссэн юм. Тэд Кобо программ хангамжаар дамжуулан тоон ажиглалт, баталгаажуулалт хийгдсэн мэдээллийг гар утас эсвэл таблет ашиглан цахим системд нөхөж илгээсэн. Мэдээллийг зөв, чанартай нэгтгэхийн тулд судалгааг хэрэгжүүлэхээс өмнө хэсгийн ахлагч нарыг судалгааны асуулгын дэлгэрэнгүйг ойлгох, тандалт судалгааг хийх арга аргачлалыг багтаасан сургалтад хамруулсан. Түүнчлэн ДТМ судалгааг хариуцсан ажилтнууд мэдээлэл нэгтгэх явцад үүссэн аливаа асуулт, асуудалд цаг тухайд нь хариу өгч бэлэн байдалд ажилласан юм.

Өгөгдлийг системд нэгтгэх үйл явц албан ёсоор хаагдамагц ДТМ-ийн судалгааны баг бүрэлдэхүүн тоон мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийх ажлыг эхлүүлсэн бөгөөд гарч болзошгүй алдаа, тоон мэдээллийн зөрүү, давхардал зэргийг илрүүлэхийн тулд өгөгдлийн хяналтын шатанд чанарын баталгаажуулалтын шалгалтыг сонгогдсон дүүргүүд дээр хийсэн. Энэхүү тайланд тусгагдсан аливаа үр дүнг хэсгийн түвшинд нягтлан харах боломжтой гэдгийг дурдах нь зүйтэй юм.

ХЯЗГААРЛАГДМАЛ БАЙДАЛ

Энэхүү судалгаанд ашигласан аргачлал нь үндсэн

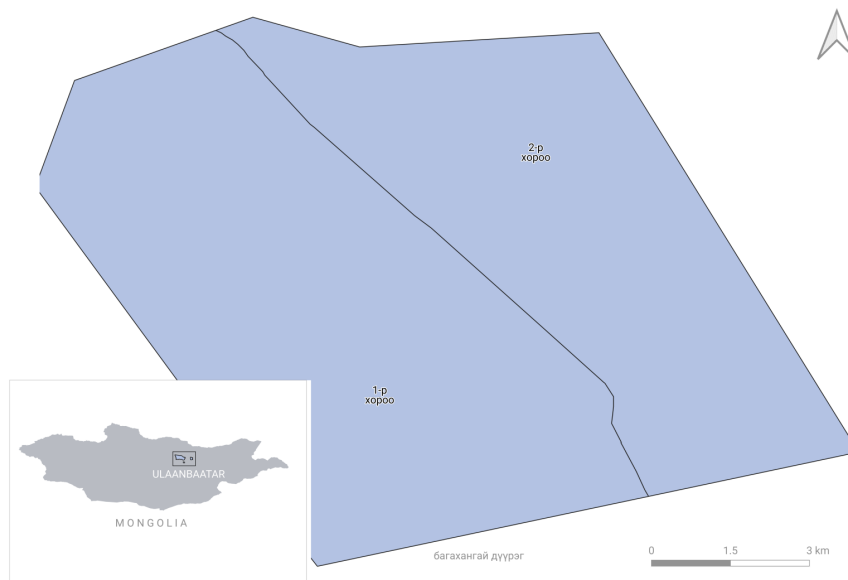
мэдээлэгч нараас өгсөн мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийж байгаа төдийгүй бусад эх сурвалжтай гурвалсан өгөгдлийн санг бий болгох үндсэн зорилготой юм.

Нэгтгэсэн өгөгдөл нь үндсэн мэдээлэгч нарын мэдлэгт тулгуурласан ажиглалт, тооцоолол, төсөөллийг илэрхийлдгээрээ ялгаатай юм. Тиймээс өгөгдлийн найдвартай байдал нь ажиглалт, тандалт судалгааг хийж буй нэгжийн хэмжээ (жишээ нь, хэсгийн хэмжээ, хүн ам), хэсгийн ахлагчийн иргэдтэй

хэр ойр холбоотой, ажиглалт, тоон мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийх чадвар, мэдлэг гэх мэт хүчин зүйлсээс хамаарч ялгаатай байх магадлалтай тул өгөгдлийн гадаад болон дотоод мэдээллийн хүчин төгөлдөр байдал хязгаарлагдмал юм.

Нэмж дурдахад, тоон мэдээллийн үр дүнгийн гурвалжинд тусгасан үнэлгээ нь тухайн ажиглалт хийсэн байршилд зөвхөн нэг гол мэдээлэгчээс авсан мэдээллээр хязгаарлагдсан болно.

ГАЗАР ЗҮЙН ХАМРАХ ХҮРЭЭ

Дүүрэг	Хэсгийн тоо	Хүн амын тоо (бүртгэлгүй түр оршин суугчдын мэдээллийг багтаасан)
Багахангай	6	4,539
Нийт	6	4,539

НЭР ТОМЬЁОНЫ ТОДОРХОЙЛОЛТ

Хүн амын суурь тоон үзүүлэлт: Гарал үүсэл, бичиг баримтын байдал, хууль эрх зүйн нөхцөл байдал, бүртгэл, нас, хүйс, нийгэм-хүн ам зүйн бусад шинж чанараас үл хамааран үнэлгээ хийх үед тухайн байршилд байгаа бүх оршин суугч.

Өрх: Нэг дээвэр дор амьдардаг, зардал болон хоол хүнсээ хуваалцдаг бүлэг хүмүүс.

Ирсэн иргэд: Улаанбаатар хот дотор эсвэл хотын гаднаас ирсэн эсэхээс үл хамааран хамгийн

багадаа дөрвөн долоо хоног болон түүнээс дээш хугацаагаар оршин суух зорилготой хотын ямар нэг байршилд ирсэн хүмүүс (шилжилт хөдөлгөөн, түр оршин суух бүртгэл зэргийг хийлгэсэн эсэхээс үл хамаарна).

Явсан иргэд: Улаанбаатар хот дотор эсвэл хотын гадагшаа явсан эсэхээс үл хамааран хамгийн багадаа дөрвөн долоо хоногийн туршид буцах бодолгүй, аль нэг байршилд явсан хүмүүс (шилжилт хөдөлгөөн, түр оршин суух бүртгэл зэргийг хийлгэсэн эсэхээс үл хамаарна).

Мэдээлэгч: Мэдээллийн эх сурвалж бөгөөд энэ судалгаанд Улаанбаатар хотын нийт хэсгийн ахлагч нарыг хэлнэ.

Мэдээлэл нэгтгэгч: Мэдээлэл нэгтгэж буй хүн. Энэхүү үнэлгээнд үндсэн мэдээлэгч нар мэдээлэл нэгтгэсэн тул эдгээр хоёр нэр томъёо давхцана.

Гэр хороолол болон орон сууц зонхилсон хэсэг: Засаг захиргааны хамгийн жижиг хэсэгт улсаас халаалт, цэвэр усаар хангагдсан орон сууц, зөөврийн усаар хэрэгцээгээ хангадаг, мод, нүүрс түлж гэрээ дулаацуулдаг гэр хороолол зэрэгцэн оршдог хэсгийг хэлнэ.

1. МЭДЭЭЛЛИЙН ДҮН ШИНЖИЛГЭЭ – БАГАХАНГАЙ ДҮҮРЭГ

1.1 ХҮН АМЫН СУУРЬ ТООН ҮЗҮҮЛЭЛТ БА ХҮН АМ ЗҮЙН ТОЙМ

1,446

Өрх

4,539

Хувь хүн

48%

Хөдөлмөрийн насны иргэд

34%

Хүүхэд

100

Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн

50

Асран хамгаалагчгүй ахмад настан

19

Жирэмсэн эмэгтэй

84

Эцэг, эхийнхээ аль нэгээс тусгаарлагдсан хүүхэд

99

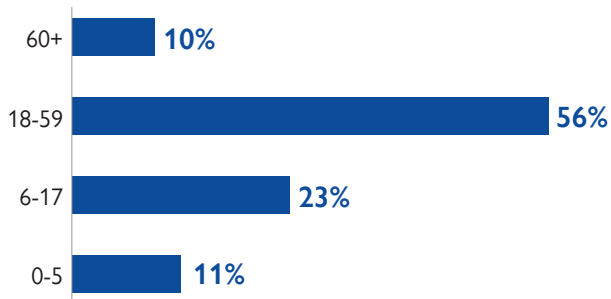
60 ба түүнээс дээш насны өрхийн тэргүүлэгчтэй өрх

249

60 ба түүнээс дээш насны өрхийн тэргүүлэгчтэй өрх

График 1. Хүн ам зүй (эзлэх хувь, насны бүлгээр)

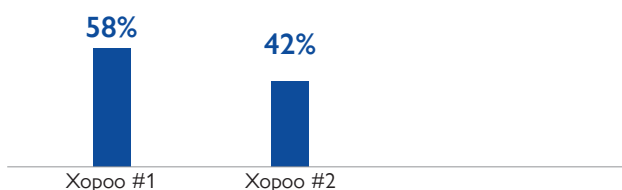

Үнэлгээ хийх үед (2022 оны 9-р сараас 2023 оны 2-р саруудад) Багахангай дүүрэгт 4,539 иргэн буюу 1,446 өрх бүртгэгдсэн нь Улаанбаатар хотын хүн амын 0.3 хувийг эзэлж байна. Дүүргийн хүн амын 48 хувь нь эмэгтэй байна. 34 хувь нь насанд хүрээгүй хүүхэд байгаа нь өндөр үзүүлэлт бөгөөд үүний 11 хувийг 0-5 нас, 23 хувийг 6-17 насны хүүхдүүд эзэлж байна. Хүн амын 56 хувийг 18-59 насны насанд хүрэгчид, 10 хувийг 60 болон түүнээс дээш насны ахмад настан эзэлж байна.

Багахангай дүүрэгт нийтдээ 100 хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн (дүүргийн хүн амын 2 хувь), 19 жирэмсэн эмэгтэй (эмэгтэйчүүдийн 1 хувь), 50 асран хамгаалагчгүй ахмад настан (60 болон түүнээс дээш настай өндөр настны 11 хувь), 84 эцэг, эхийнхээ аль нэгээс эсвэл аль алинаас тусгаарлагдсан хүүхэд (18-аас доош насны хүүхдүүдийн 5 хувь) судалгаа хийсэн хугацаанд бүртгэгдсэн байна. Түүнчлэн 99 өрх толгойлсон эцэг, эхтэй өрх, 60 ба түүнээс дээш насны өрхийн тэргүүлэгчтэй¹ 249 өрх байгаа нь тус дүүргийн нийт өрхийн 7 хувь болон 17 хувийг тус тус эзэлж байна.

Багахангай дүүрэг нь нийт 2 хороо, 6 хэсэгтэй. 1 дүгээр хороо хамгийн их хүн амтай буюу дүүргийн хүн амын 58 хувийг эзэлж байгаа бол үүний дараа 2 дугаар хороо нийт хүн амын 42 хувийг түс бүр эзэлж байна.

График 2. Хүн ам зүй, хороогоор (эзлэх хувь)

¹ Өрхийн тэргүүн нь 60 ба түүнээс дээш насны хүнтэй өрх

1.2 БҮРТГЭЛ

Судалгааг нэгтгэсэн хугацаанд нийт хэсгүүдийн тал нь иргэдийн 90 гаруй хувь нь оршин суугчийн бүртгэлтэй (шилжилт хөдөлгөөний бичиг баримтын зөрчилгүй) гэсэн тооцоо гаргасан ба үүний 33 хувь (2 хэсэгт) нь 100 хувь бүртгэлтэй байна. Түүнчлэн 2 хэсэг буюу 33 хувь нь дийлэнх иргэд нь бүртгэлтэй (иргэдийн 61-89 хувь) гэсэн бол нэг хэсэг иргэдийн 40-с доош хувь бүртгүүлсэн гэж мэдээлжээ.

График 3. Оршин суух бүртгэл (хэсэгт эзлэх хувь)

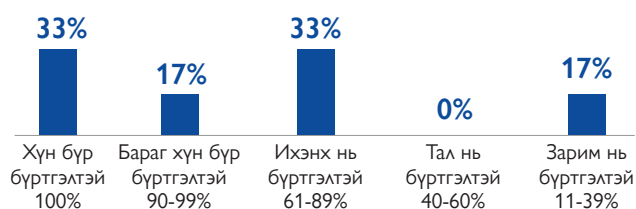
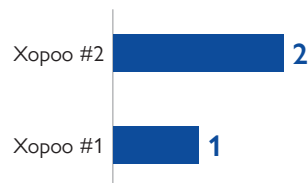

График 4. Оршин суух бүртгэл 90-с дээш хувь хийгдсэн хороод (нийт хэсэг)

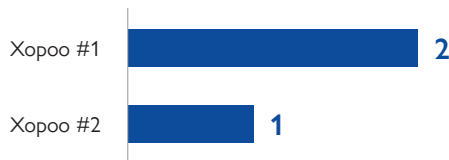
Иргэд бүртгэлийн маягтыг хэрхэн бөглөхийг мэдэхгүй байгаа тул өөрийн оршин суугаа газартаа бүртгүүлэхгүй байгаа нь бүртгэлгүй байх үндсэн шалтгаан болж байна гэж тус дүүрэг дэх бүх хэсгийн 25 хувь мэдээлсэн. Энэ үзэгдэл ялангуяа 1 дүгээр хорооны 2 хэсэгт, 1 дугаар хорооны 1 хэсэгт зонхилон тохиолдсон харагдаж байна.

Бүртгүүлэхгүй байх бусад шалтгаанд бүртгүүлэхэд иргэд өөрсдийгөө түр оршин суугч гэж үздэг тул бүртгүүлдэггүй (17 хувь), бүртгүүлэхэд ямар ч ашиг тусыг олж харахгүй байна (17 хувь) гэсэн шалтгаанууд багтжээ.

График 5. Бүртгэл хийлгэхгүй байгаа үндсэн шалтгаан (эзлэх хувь)

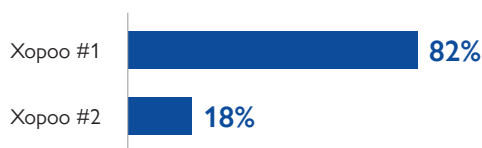
График 6. Түр зуур оршин сууж байгаа гэж үзэн бүртгэл хийлгэхгүй байгаа иргэдийн хамгийн өндөр үзүүлэлттэй хороод (хэсгүүдийн эзлэх хувь)

1.3 ИРСЭН ИРГЭД¹

Судалгаа явуулахаас өмнөх сүүлийн зургаан сарын хугацаанд Багахангай дүүрэгт нийт 56 иргэн ирсэн нь Улаанбаатар хотод ирсэн нийт иргэдийн 2 хувийг эзэлж байна. 1-р хороонд (дүүрэгт нийт ирэгсдийн 82 хувь) хамгийн өндөр хувьтай ирсэн иргэд бүртгэгдсэн бол 2 дугаар хороонд үлдсэн 18 хувь ирсэн гэж мэдээлсэн. Тус дүүргийн өөр хороо/хэсгээс ирэгсэд 60 хувьтай зонхилж байгаа бол Улаанбаатар хотын бусад дүүргээс ирэгсэд 40 хувь байв. Түүнчлэн Улаанбаатар хотын бусад дүүргээс ирэгсдийн 40 хувь нь орон сууц зонхилсон хэсгүүдээс ирсэн бол 40 хувь нь гэр хороолол зонхилсон хэсгүүдээс, 20 хувь нь орон сууц, гэр хороолол холимог хэсгүүдээс ирсэн байна²

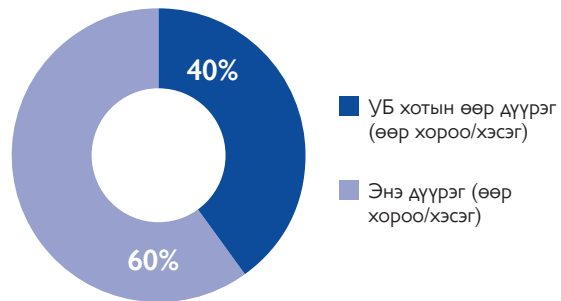
График 7. Ирсэн хөдөлгөөн хамгийн их бүртгэгдсэн 5 хороо (эзлэх хувь)

¹ Ирсэн иргэд гэдэг нь тус дүүрэгт эсвэл дүүргээс гадна байршлаас ирсэн эсэхээс үл хамааран тус дүүрэг дэх аль нэг байршилд оршин суухаар ирсэн иргэн, айл өрхийг хэлнэ.

² Гэр хороолол зонхилсон хэсэг гэдэг нь хот төлөвлөлтийн дэд бүтэц болон усны хангамжгүй Монголын уламжлалт амьдрах байрыг хэлнэ. Гэр хороолол зонхилсон хэсгийн оршин суугчид ихэвчлэн зөөврийн ус ашиглаж мод эсвэл нүүрс түлж халаалтаа авдаг. Орон сууц зонхилсон хэсэгт улсаас халаалт болон ус хангамжийг шийдэж өгсөн байдаг. Гэр хороолол ба орон сууц холимог хэсэгт эдгээр хоёр амьдрах орчин нь хамтран оршдог.

Бүдүүвч 1. Хаанаас ирсэн (эзлэх хувь)

Бүдүүвч 2. Ирсэн хөдөлгөөний төрөл (орон байрны төрлөөр)

Иргэд Багахангай дүүрэгт ирэх болсон үндсэн шалтгаан өмнөх удаагийн үнэлгээнээс хойш өөрчлөгдсөн байна. Өмнөх удаа хөдөлмөр эрхлэлт нь дүүрэгт ирэх үндсэн шалтгаанд орохгүй байсан бол энэ удаа зонхилох шалтгаан болсныг хэсгүүдийн 27 хувь мэдээлсэн байна. Хөдөлмөр эрхлэх зорилгоор ирэгсдийн хувьд хөдөлмөр эрхлэлтийн үндсэн салбар нь нийгмийн ажлын (50 хувь) болон барилгын салбар (25 хувь) байсан. Түүнчлэн дүүрэгт ирэгсдийн 20 хувь нь гэр бүл гэсэн шалтгаанаар ирсэн бол үүний дараа боловсрол, үйлчилгээний хүртээмж, орон сууц, газар эзэмших (тус бүр 13 хувь) гэсэн шалтгаанууд оржээ. Гурав дугаар ээлжийн тоон мэдээлэл нэгтгэлийн үеэр Багахангай дүүрэгт отор нүүдэл¹ хийх зорилгоор нэг ч иргэн ирээгүй байна.

¹ Отор нь хол газар удаан хугацаагаар малаа маллан нүүдэллэхийг хэлнэ.

График 8. Отор нүүдлийн бус шилжилт хөдөлгөөнд оролцох болсон үндсэн шалтгаан (эзлэх хувь)

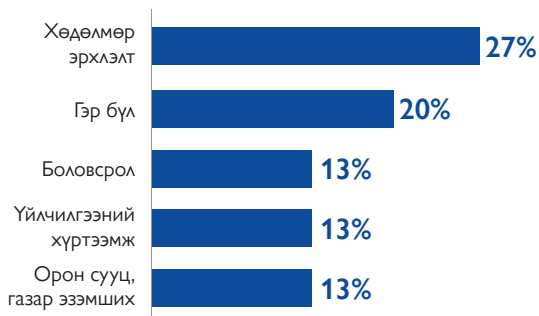
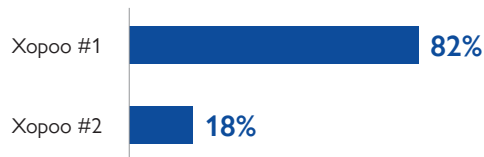
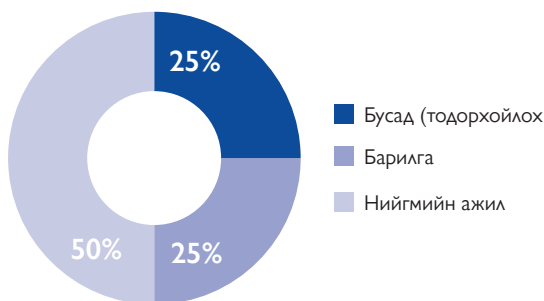

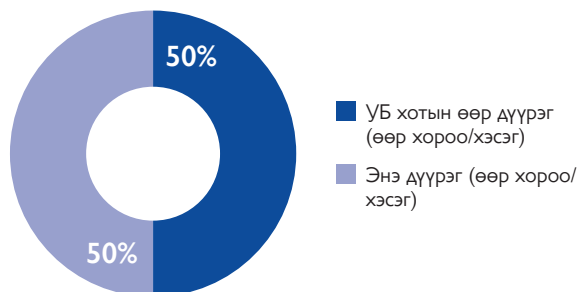
График 9. Явсан хөдөлгөөн хамгийн их бүртгэгдсэн хороод (эзлэх хувь)

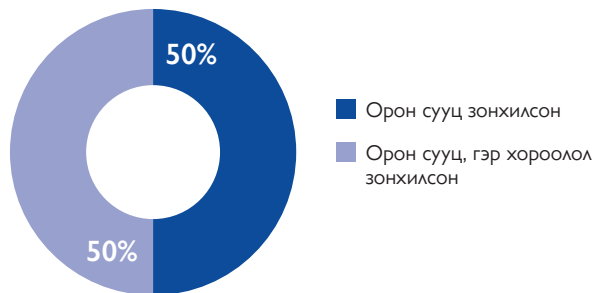
Бүдүүвч 3. Хөдөлмөр эрхлэх үндсэн шалтгаанаар ирэгсдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн үндсэн салбарууд (эзлэх хувь)

Бүдүүвч 4. Явсан хөдөлгөөний төрөл (эзлэх хувь)

Бүдүүвч 5. Улаанбаатар хот доторх явсан хөдөлгөөний төрөл (орон байрны төрөл)

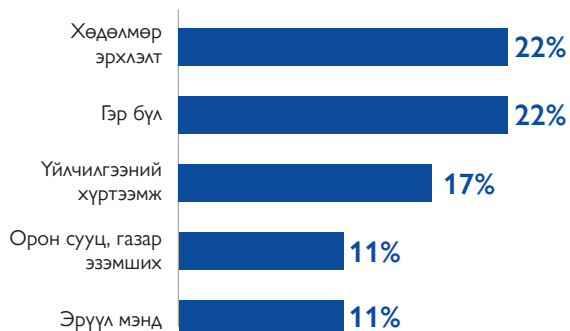

1.4 ЯВСАН ИРГЭД¹

Тоон мэдээлэл нэгтгэх судалгааны гурав дугаар үе шат эхлэхээс өмнөх зургаан сарын хугацаанд Багахангай дүүргээс нийт 447 иргэн явсан гэж бүртгэгдсэн ба энэ үзүүлэлт нь Улаанбаатар хотоос явсан нийт иргэдийн 2 хувийг эзэлж байна. Явсан иргэдийн хамгийн өндөр хувь 1-р хороонд (дүүргийн нийт явсан иргэдийн 82 хувь) бүртгэгдсэн бол 2-р хороонд 18 хувь бүртгэгдсэн байна.

Явсан хөдөлгөөний тал нь Улаанбаатар хотын бусад дүүрэг рүү явсан бол үлдсэн хэсэг нь дүүрэг дотроо бусад хороо/хэсэг рүү явсан гэж бүртгэгдсэн байна. Түүнчлэн явагсдын тал нь орон сууц зонхилсон хэсэг рүү явсан бол үлдсэн тал нь орон сууц, гэр хороолол холимог хэсэг рүү явжээ.

График 10. Явсан хөдөлгөөний үндсэн шалтгаан (эзлэх хувь)

¹ Явсан иргэд гэдэг нь Улаанбаатар хотын аль байршлыг орхиж явнаас үл хамааран хотын нэг цэгээс нөгөө цэг рүү, эсвэл орон нутаг, гадаад улс оронд явсан иргэд, айл өрхийг хэлнэ. Мөн түүнчлэн энэхүү тоон мэдээлэл нь хэсгийн ахлагчийн мэдлэг, тандалт судалгаан дээр үндэслэн тооцоолсон тоо тул бодит тоон мэдээллээс зөрүүтэй байх боломжтой юм.

Багахангай дүүргээс явсан иргэдийн үндсэн шалтгаан нь хөдөлмөр эрхлэлт ба гэр бүл гэж нийт хэсгүүдийн 22 хувь нь мэдээлсэн ба үүний дараа үйлчилгээний хүртээмж гэсэн шалтгаан хэсгүүдийн 17 хувьд бүртгэгджээ. Өмнөх судалгааны үед боловсрол зонхилох шалтгааны нэг байсан бол энэ удаа дүүргийн хэмжээнд зонхилохгүй байв.

1.5 ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ

График 11. Хөдөлмөр эрхлэлтийн үндсэн салбарууд (эзлэх хувь)

Багахангай дүүрэгт хийсэн энэ удаагийн үнэлгээний тоон мэдээллээс харвал хөдөлмөр эрхлэлт 4 салбарт голчлон зонхилж байна. Үүнд, 2 хэсэг буюу 33 хувьд зонхилж буй мал аж ахуйн салбар, тус бүр 17 хувьд зонхилж буй нийгмийн ажил, төрийн захиргаа, батлан хамгаалах болон боловсролын салбарууд бүртгэгджээ.

1.6 САНХҮҮГИЙН НӨХЦӨЛ БАЙДАЛ

Багахангай дүүргийн орлогын үндсэн эх үүсвэр нь хөдөлмөр эрхлэлт гэж мэдээлсэн. Нийт хэсгүүдийн 50 хувьд буюу 1 дүгээр хорооны 2, 3 дугаар хэсгүүд, 2 дугаар хорооны 1 дугаар хэсэгт хүнсний хэрэглээ мэдэгдэхүйц хэмжээгээр буурч нийт 2,000 иргэнд хүрч нөлөөлсөн гэж бүртгэгдсэн байна (дүүргийн нийт хүн амын 51 хувь).

Бүдүүвч 6. Орлогын үндсэн эх үүсвэр (эзлэх хувь)

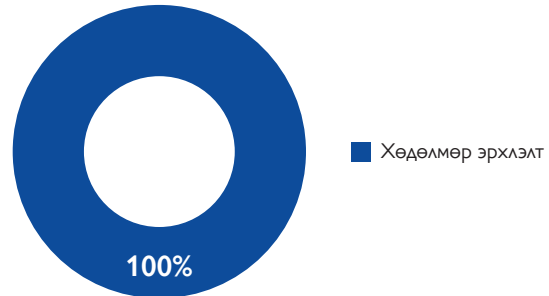
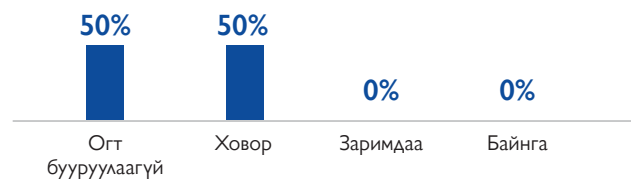

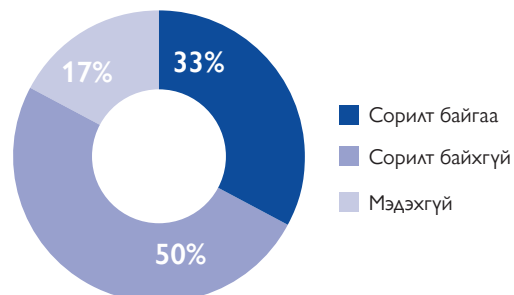
График 12. Хүнсний хэрэглээгээ багасгасан (эзлэх хувь)

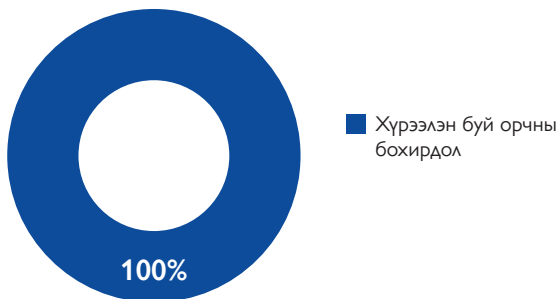
1.7 ШИЛЖИЛТ ХӨДӨЛГӨӨНТЭЙ ХОЛБООТОЙ ТУЛГАМДАЖ БУЙ АСУУДЛУУД

Багахангай дүүргийн 2 хэсэг (33 хувь) шилжин ирж буй иргэдийн нөлөөллөөс улбаатай хамгийн ихээр тулгамдаж буй асуудлаар хүрээлэн буй орчны бохирдлыг мэдээлсэн байна. Өмнөх удаагийн үнэлгээгээр бүртгэгдсэн эрүүл мэндийн үйлчилгээний хүртээмж болон агаарын бохирдол гэсэн тулгамдсан асуудлууд энэ удаа бүртгэгдээгүй байна.

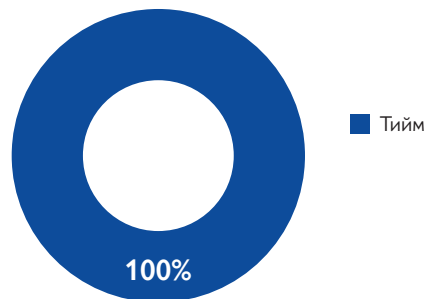
Бүдүүвч 7. Шилжилт хөдөлгөөнтэй холбоотой тулгамдаж буй асуудлуудыг мэдээлсэн хэсгүүд (эзлэх хувь)

Бүдүүвч 8. Шилжилт хөдөлгөөнтэй холбоотой тулгамдаж буй асуудлууд (эзлэх хувь)

Бүдүүвч 9. Засаг захирнааны нэгжээс арга хэмжээ авч байгаа эсэх (эзлэх хувь)

Хүснэгт 1. Байгаль орчны бохирдлыг тулгамдсан асуудал болж байгаа талаар хамгийн ихээр мэдээлсэн хороод

Нийт	1-р хороо	2-р хороо
2 хэсэг	3 хэсэг	2 хэсэг

Эдгээр хоёр хэсэг нь засаг захиргааны нэгжээс шилжилт хөдөлгөөнтэй холбоотой тулгамдаж буй асуудлыг шийдвэрлэх арга хэмжээ авч ажилласан гэж мэдээлжээ. Засаг захиргаанаас одоогийн байдлаар авч хэрэгжүүлж буй арга хэмжээнүүдээс гадна богино хугацааны хөдөлгөөнийг бүртгэх эрх зүйн орчныг сайжруулах нь зүйтэй гэж нэг үндсэн мэдээлэгч үзсэн байна.

Бүдүүвч 10. Засаг захирнааны нэгжээс арга хэмжээ авч байгаа эсэх (эзлэх хувь)

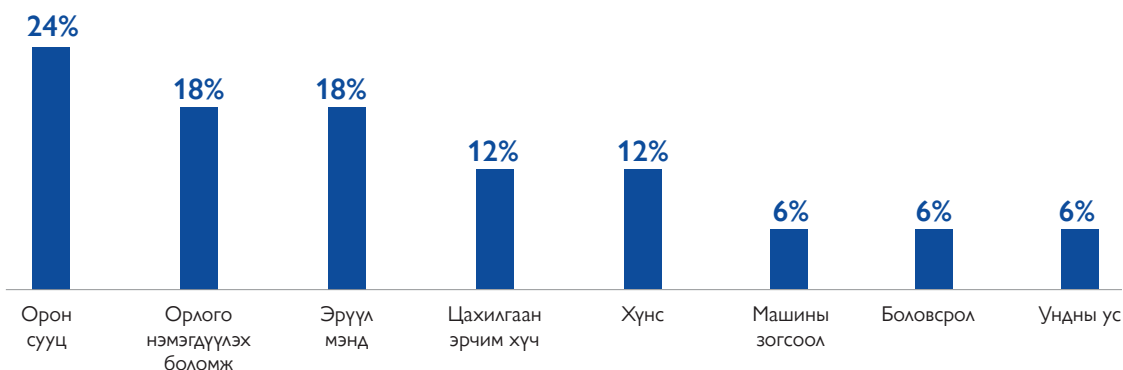

1.8 ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ХҮРТЭЭМЖ БА ДЭД БҮТЭЦ

Багахангай дүүргийн хэмжээнд иргэдэд хамгийн хүртээмжгүй байгаа дэд бүтцээр орон байрны дутмаг байдлыг нэрлэсэн хэсгүүдийн 24 хувь нь мэдээлсэн (өмнөх үнэлгээгээр 17 хувь байсан).

Түүнчлэн тус дүүрэгт орлогоо нэмэгдүүлэх боломж бололцоо ба эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний ачааллыг (тус бүр 18 хувь) хамгийн хүртээмж багатай дэд бүтцээр нэрлэжээ.

График 13. Иргэдэд хүртээмжгүй байгаа үндсэн үйлчилгээ болон дэд бүтэц (эзлэх хувь)

Хүснэгт 2. Иргэдэд хүртээмжгүй байгаа үйлчилгээ эсвэл дэд бүтэц байгаа гэж мэдээлсэн хороод

Орон байрны хүртээмж	Нийт 4 хэсэг	1-р хороо 2 хэсэг	2-р хороо 2 хэсэг
Орлогоо нэмэгдүүлэх боломж бололцоо дутмаг	Нийт 3 хэсэг	1-р хороо 2 хэсэг	2-р хороо 1 хэсэг
Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний хүртээмж	Нийт 3 хэсэг	1-р хороо 2 хэсэг	2-р хороо 1 хэсэг

Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд тулгамдаж буй үндсэн асуудалд тусгайлсан тээврийн үйлчилгээ болон тусгайлсан эмнэлгийн тусламж үйлчилгээ (тус бүр 43 хувь) орсон бол үүний дараа тусгайлсан боловсролын үйлчилгээ, боловсролын барилга байгууламжийн дутмаг байдал (14 хувь) орсон байна.

График 14. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд тулгамдаж буй асуудлууд (эзлэх хувь)

ДҮГНЭЛТ

Багахангай дүүргийн хэмжээнд хийсэн энэ удаагийн үнэлгээний тоон мэдээллээс харвал тус дүүрэгт шилжин ирэх ба дүүргээс шилжин явах үндсэн шалтгаан нь хөдөлмөр эрхлэлт болсон байна. Түүнчлэн иргэдэд хамгийн хүндрэлтэй, хүрэлцээ багатай дэд бүтцээр орлогоо нэмэгдүүлэх боломж бололцоо бүртгэгджээ. Энэ нөхцөл байдал нь хүнсний аюулгүй байдалд мэдэгдэхүйц сөрөг нөлөө үзүүлж болзошгүй юм. Түүнчлэн энэ удаагийн

үнэлгээгээр дүүргийн нийт хэсгүүдийн тал нь хүнсний хэрэглээгээ тогтмол байдлаар бууруулсан үзүүлэлттэй байгаа бол дийлэнх нь орлогоо нэмэгдүүлэх боломж бололцоо дутмаг байна гэж мэдээлжээ. Эдгээр сорилтуудад шийдэл олохын тулд хөдөлмөр эрхлэлтийн нөхцөл байдал нь иргэдийн орлого олох боломж бололцоо болон хүнсний аюулгүй байдалд хэрхэн нөлөөлөл үзүүлэхийг дэлгэрэнгүй судалж үзэх нь зүйтэй.

© Жавхлантөгс

Уг тайлангийн үр дүн, дүгнэлт нь зөвхөн судалгааны багийн байр суурийг илэрхийлэх бөгөөд ОУШХБ, түүний гишүүн улсууд, Швейцарын хөгжлийн агентлаг болон бусад хандивлагчдын байр суурийг илэрхийлэхгүй болно. Тайлангийн туршид ашигласан тэмдэглэгээ болон материалын танилцуулга нь аливаа улс орон, нутаг дэвсгэр, хот, бүс нутгийн эрх зүйн байдлын талаар ОУШХБ-ын зүгээс ямар нэгэн үзэл бодлоо илэрхийлэх, эсхүл түүний эрх баригчид, хил хязгаарыг илэрхийлээгүй болно.

ОУШХБ нь шилжин суурьшигчид, хөдөлгөөнт хүн ам болон нийгэмд тустай, хүмүүнлэг, цэгцтэй шилжилт хөдөлгөөний зарчмыг баримтлан ажилладаг. ОУШХБ нь засгийн газар хоорондын байгууллага, олон улсын хамтын нийгэмлэгийн түншүүдтэйгээ шилжилт хөдөлгөөний үйл явц дахь сорилтыг шийдвэрлэхэд дэмжлэг үзүүлэх, шилжилт хөдөлгөөний асуудлын талаар мэдлэг мэдээллээ дээшлүүлэх, шилжилт хөдөлгөөнөөр дамжуулан нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийг дэмжих, мөн

шилжин суурьшигчдын нэр төр, сайн сайхныг дээдлэх зэрэг зорилтын хүрээнд хамтран ажилладаг.

Энэхүү тайлан нь Швейцарын хөгжлийн агентлагийн санхүүжилттэйгээр, ОУШХБ-аас хэрэгжүүлж буй “Монгол Улс дахь дотоод шилжилт хөдөлгөөнийг ойлгож, удирдах нь” төслийн хүрээнд хийгдэж буй ажлуудаас гаргаж буй үр дүнгийн нэг хэсэг юм. Энэхүү төслийн зорилго нь Хүн амын Хөдөлгөөнийг Тандах Матрицыг (ДТМ) ашиглан Монгол Улсын дотоод шилжилт хөдөлгөөн, хөгжлийн бодлогыг тууштай хэрэгжүүлэх замаар нотолгоонд суурилсан томъёолол, хэрэгжилтийг бэхжүүлэн бататгахад оршино. Тайланг загварчлах ажлыг Ямэй Дү, дотоодын зөвлөх Ганбатын Гэрэлтогтохын хамт боловсруулсан болно. Судалгааны асуулгын загварчлалыг ОУШХБ-ын ДТМ-ын баг, НЗДТГ-ын оролцоотойгоор боловсруулсан байна. Судалгааны мэдээллийг ОУШХБ-ын Ази, Номхон далайн бүс нутгийн алба болон Глобал ДТМ-ийг дэмжих багийн техникийн дэмжлэгтэйгээр Хүн амын Хөдөлгөөнийг Тандах Матрицын (ДТМ) хэрэглүүрийг ашиглан цуглуулж, дүн шинжилгээ хийсэн болно.

